

“Latvijas sabiedrības attieksme pret COVID-19 ziņām un pandēmijas dezinformāciju saslimšanas riska pašvērtējuma kontekstā

Anda Rožukalne, profesore
RSU Komunikācijas fakultātes dekāne

Dati

RSU KF aptauja internetā 2020.g. aprīlī (N=3414)

RSU/SKDS aptaujas 2020.g. septembrī (projekts «Dzīve ar Covid») (tiešās intervijas, N=1013, web panelis, N=1005)

Intervijas ar dezinformācijas izplatītājiem Facebook. Santas Mežzīles maģistra darbs

Covid -19 ziņu
uztvere un ietekme

Dezinformācijas
uztvere

Dezinformācijas
izplatītāji

Uztvertais saslimšanas risks

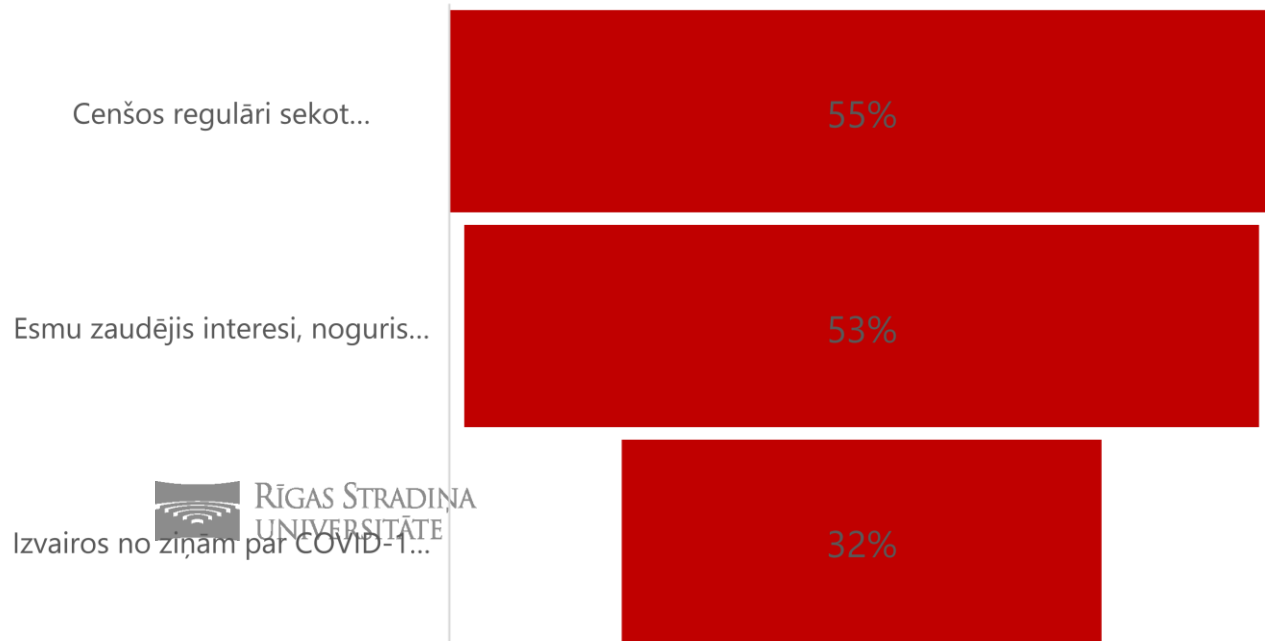
Augsts apdraudējuma risks – 12%

Vidēji augsts un reāls – 68%

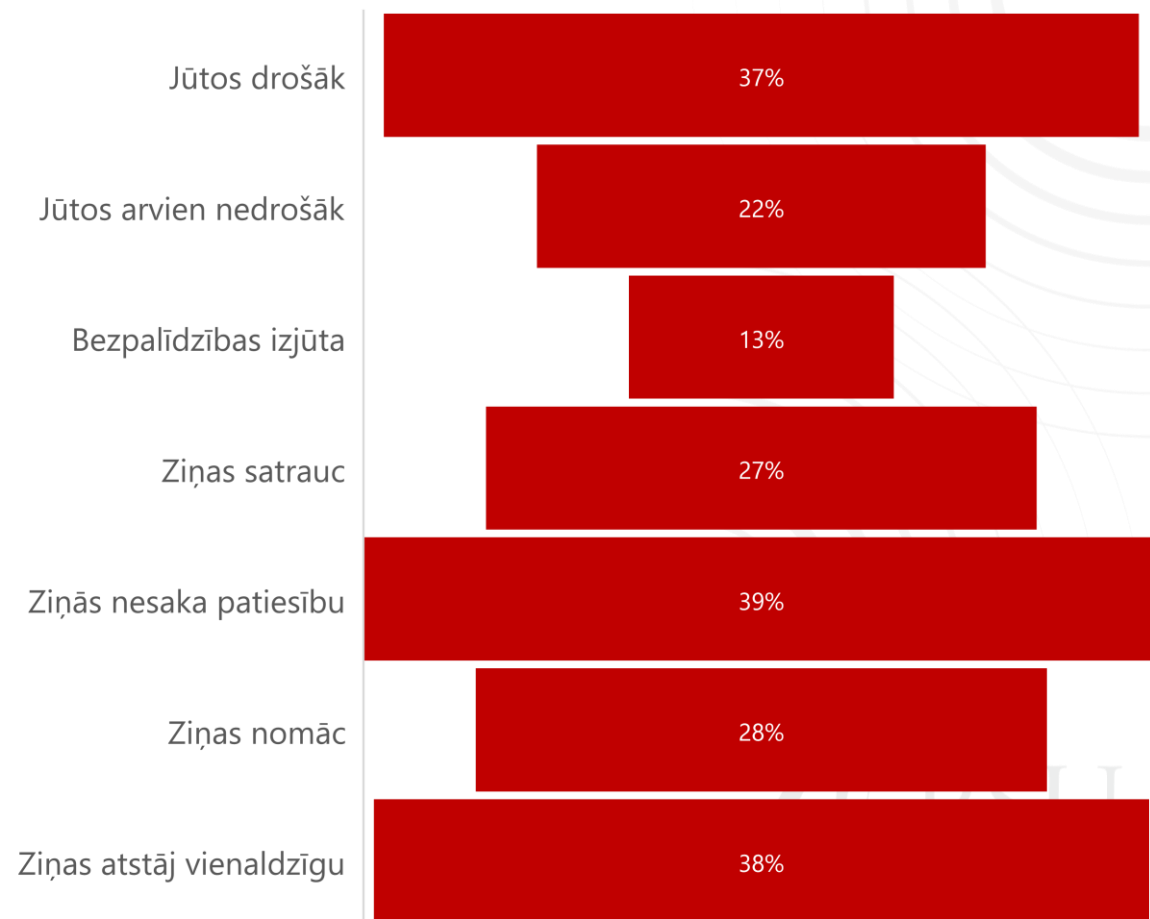
Zems, nereāls risks – 14%

Covid- 19 ziņu uztvere un ziņu ietekme (kopējie dati)

Kā mainījusies Jūsu attieksme pret ziņām un cita veida informāciju par COVID-19?

Kā Jūs ietekmē sekošana ziņām par COVID-19?

Lūdzu, atzīmējiet, kuriem no vairākiem sabiedrībā un sociālo mediju vidē izskanējušajiem komentāriem par COVID-19 pandēmiju jūs piekrītat!
N=1013.

COVID-19 pasākumu mērķis ir pilnīga visu iedzīvotāju kontrole (t.sk. čipošana)	15%
No iedzīvotājiem tiek slēpts, ka ir iespējams saindēties, pārmērīgi lietojot dezinfekcijas līdzekļus	11%
Statistika par COVID-19 izraisītajiem nāves gadījumiem ir maldinoša, jo patiesībā šie cilvēki miruši no vecuma vai jau iepriekš esošām saslimšanām, nevis tieši no COVID-19	33%
Sejas masku valkāšana var veicināt valkātāja saindēšanos ar ogļskābo gāzi (CO2)	11%
Sociālā distancēšanās ir lieks un nevajadzīgs apgrūtinājums sabiedrībai	6%
Ierobežojumu ievērošana nav nepieciešama, jo Latvijā ir ļoti zema saslimstība ar COVID-19	6%
Nevienam no tiem	25%
Grūti pateikt/NA	7%

30% - Covid 19 radītais haoss izdevīgs politiķiem,
17% - COVID-19 ir līdzīgs gripai, nav vērts tam veltīt tik lielu uzmanību un pasākumus

Secinājumi: ziņas

Sociāli demogrāfiskie dati nav būtiski ziņu uztverē, tomēr izglītība ir svarīgāka par citām pazīmēm.

Slimības riska uztveri ietekmē informācijas lietojums un uzticība informācijas avotiem: jo zemāka informētība, jo zemāks riska vērtējums, bet augstāks “ziņu nogurums” un izvairīšanās no ziņām par Covid-19.

Jo mazāk cilvēki seko informācijai, jo biežāk domā, ka tai nevar ticēt un tā ir nomācoša.

Ja cilvēki saslimšanas risku vērtē kā reālu un augstu, tad viņi ir ieinteresēti ievērot drošības pasākumus.

Secinājumi: dezinformācija

Augstāks izglītības līmenis palīdz labāk atpazīt dezinformāciju un novērtēt saslimšanas risku. Ticība dezinformācijai pazemina uztverto saslimšanas risku.

Dezinformācijas izplatīšanas cēlonis - naidīga mediju (arī - valdības, oficiālo avotu) uztvere, to veicina pandēmijas ierobežojumu radītās emocijas.

Aktīvie Facebook lietotāji tic dezinformācijai un nodarbojas ar altūrismu - uzskata, ka dara labu darbu, tic, ka palīdzēs kādam, ja izplatīs dezinformāciju.

Informants nr. 4.: “Alternatīvā vidē ir daudz un dažādu viedokļu, un katrs izvēlēsies, kas viņam labāk patīk, kas atsaucas iekšēji. Tur var atrast video, kurus citur izdzēs, vai intervijas ar zinātniekiem, kas ir godīgi un, teiksim tā, nedanco pēc valdības norādēm”.

Informants nr. 7. “Sociālajos medijos esmu atvēris pats savu mediju, kurā lieku to, ko esmu atradis, pārtulkojis, vai pats uzrakstījis par lietām, kas ir alternatīvā vidē. Mērķis ir radīt alternatīvu vidi, esmu pieņēmis, ka tas ir mans ieguldījums, vismaz iztulkot”.

Secinājumi: dezinformācija

Dezinformācija piesaista galvenokārt tos, kas, meklējot informāciju par veselību vai politiku, mēģina atrast esošo uzskatu apstiprinājumu.

‘Noturīgās pārliecības’ jēdziens skaidro situācijas, kad cilvēki nemaina savus uzskatus pat pēc iepazīšanās ar kļūdu labojumu vai maldīgu uzskatu atspēkojumu (Thorson, 2016).

‘Iluzorās patiesības efektu’ pastiprina blēņu atkārtošanas vieglums (Pennycook, Cannon, & Rand, 2018).

‘Maldīgā vienprātība’ nozīmē, ka mazākuma uzskatu pārstāvji, ieraugot līdzīgi domājošos, ātri secina, ka pārstāv vairākumu, dominējošos uzskatus.

Paldies! Lai izdevusies diena!

